

Ota väkivalta huomioon
turvallisuussuunnittelussa



Ota väkivalta huomioon turvallisuussuunnittelussa

Paikallisen turvallisuussuunnittelun tavoitteena on parantaa turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta vähentämällä onnettomuuksien, tapaturmien, rikosten, väkivallan ja häiriöiden määrää. Turvallisuussuunnitelua johtaa kunnan johto yhdessä poliisitoimen ja alueellisen pelastustoimen johdon kanssa. Yhteistyöhön osallistuvat muiden viranomaisten ja eri hallintokuntien lisäksi järjestöjen ja elinkeinoelämän edustajat. Työ käynnistetään laatimalla paikallisen turvallisuustilanteen analyysi, joka julkistetaan ja johon asukkaat ja yritykset voivat esittää kommentteja. Tämän jälkeen tehdään turvallisuussuunnitelma, joka sisältää tavoitteet paikallisen turvallisuuden parantamiseksi, käytännön toimet ja vastuutahot.

Suunnitelma käsitellään valtuustossa, joka myös seuraa säännöllisesti sen toimeenpanoa. Turvallisuussuunnitelmaa toteutetaan yhteistyöryhmissä. Suunnitelman toteutumista seurataan ja siitä tiedotetaan paikallisissa tiedotusvälineissä. Suunnitelmassa määritellään mittarit kunnan väkivaltatilanteen kehityksen seuraamiseksi ja toimien vaikuttavuuden arvioimiseksi. Turvallisuussuunnitelma tarkistetaan valtuusto-

kausittain niin, että uusi työnsä aloittava valtuusto hyväksyy kautensa alussa tarkistetun suunnitelman.

Kunnissa voi olla muitakin turvallisuuteen liittyviä ohjelmia, kuten hyvinvointiohjelma, koulukiusaamisen ja lähisuhdeväkivallan vähentämishjelma ja päihdeohjelma. Turvallisuussuunnittelu tulee koordinoida näiden ohjelmien kanssa. Kunta voi itse ratkaista, tehdäänkö erillinen turvallisuussuunnitelma vai sisältyvätkö asiat kunnan muihin ohjelmiin.

Oppaassa esitetään rikossentorjuntaneuvoston laatima tarkistuslista seikoista, jotka väkivallan vähentämiseksi on turvallisuussuunnittelussa otettava huomioon. Lista on tarkoitettu tueksi ja avuksi suunnitelmia valmisteleville ja niistä päättävälle. Väkivallan vähentämistoimet voivat olla kunnassa huolellisesti suunniteltuja, vaikka kaikkiin listan kysymyksiin ei voitaisi vastata myöntävästi. Parantamisen varaa on, jos vain alle puoleen kysymyksistä voidaan vastata myöntävästi.



Väkivaltaa kannattaa ehkäistä

- Väkivallasta aiheutuu yksilölle ja yhteiskunnalle terveydellisiä ja sosiaalisia haittoja sekä taloudellisia kustannuksia. Arvioiden mukaan kustannukset ovat Suomessa 850 miljoonan euroa vuodessa. Niitä syntyy tuotannon menetyksistä ja uhrin kokemien vammojen ja haittojen hoidosta. Suuri osa kustannuksista säilytty kunnan maksettavaksi. Väkivallan ehkäiseminen on taloudellisesti kannattavaa.

Väkivaltaa voidaan vähentää monin eri keinoin

- Väkivaltaa voidaan vähentää paikallisesti vähentämällä tilanteita, joissa väkivaltaa yleensä käytetään, ja väkivallan seurausten todennäköisyyttä tai vakavuutta näissä tilanteissa.
- Tyypillisiä väkivaltatilanteita syntyy silloin, kun ihmiset nauttivat runsaasti alkoholia. Niitä voidaan vähentää esimerkiksi kehittämällä alkoholin anniskelupaikkojen omavalvontaa ja lisäämällä asiakkaiden viihtymistä ja turvallisuutta. Väkivallalle altis tilanne voi olla se, että ravintoloiden sulkeuduttua asiakkaat joutuvat odottelemaan liikennevälineitä päästäkseen kotiin. Paikallinen toimi voi silloin olla julkisen liikenteen ja ravintoloiden sulkemisen parempi koordinointi. Ravintoloiden porrastetut sulkemisajat vähentävät niin ikään väkivaltatilanteita taksitolpilla tai nakkioskeilla.
- Väkivaltaa voidaan vähentää myös vähentämällä ihmisten alttiutta käyttäjä väkivaltaa. Esimerkiksi päiväkodissa, koulussa ja

nuorisotoimessa tulee ylläpitää johdonmukaista väkivaltakielteistä ilmapiiriä ja tietoisesti vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja, kuten kommunikointi- ja konfliktinratkaisukykyjä. Tämä osaltaan valmentaa jo tuleviin parisuhteisiin, joissa ristiriidat on opittava ratkaisemaan väkivallatta.

- Kasvatuksella voidaan vähentää väkivaltaa. Vanhemmille tulee antaa peruskasvatuksen ydintietoa esimerkiksi empatiakyvystä, moraalien kehittymisestä ja itsehillinnästä sekä tottelevaisuuskasvatuksesta. Samalla tulee antaa konkreettisia keinoja, miten näitä ominaisuuksia voi lapsissa kehittää.
- Väkivallan tilanteet ja kokemukset ovat erilaisia naisilla ja miehillä, eri-ikäisillä ja eri etnisen taustan omaavilla. Näin ollen toimetkin väkivallan vähentämiseksi vaihtelevat. Esimerkiksi työtehtävissä koetun väkivallan riskiryhmiä ovat sosiaali- ja terveydenhuollon ammateissa työskentelevät naiset, parisuhteissa väkivalta kohdistuu useammin naisiin kuin miehiin ja koulu- ja katuväkivallan riskiryhmiä puolestaan ovat miehet, erityisesti nuoret miehet. Sosiaali- ja terveysministeriö on julkaissut oppaan ”Tunnista, turvaa ja toimi”, josta löytyy tietoa lähisuhte- ja perheväkivallan ehkäisyn paikallisen ja alueellisen strategian laatimiseen sekä toiminnan ohjaamiseen ja johtamiseen.
- Yhdyskuntasuunnittelulla voidaan vähentää väkivaltaa ja sen pelkoa. Väkivaltaa käytetään usein ympäristöissä, joissa ei ole sellaisia ihmisiä, jotka läsnäolollaan ehkäisisivät väkivallan käyttöä ja voisivat puuttua väkivallaksi kehittyviin ristiriitoihin.

Monin eri tavoin voidaan lisätä elinympäristöjen luonnollista valvontaa ja vähentää väkivaltaa edistäviä ympäristöjä. Koulu voidaan rakentaa ilman yhteisvessoja ja oppituntien aikaan valvomattomia käytäviä, jotka ovat tavallisia kouluväkivallan ympäristöjä. Työn (koulun) ja kodin väliseen päivittäinen liikkumiseen tulee olla valaistut reitit, joilla eri kulkumuo-
tojen näköyhteys edistää turvallisuutta. Kaupunkialueiden monikäyttöisyydellä ja keskustojen elinvoimaisuudella lisätään "valvovia silmäpareja".

- Hyväksi todetuista toimista erityyppisen väkivallan vähentämiseksi löytyy paljon tutkittua tietoa. (www.turvallisuussuunnitelu.fi)

Paikalliset väkivaltaongelmat tulee tunnistaa

- Paikallisten väkivaltaongelmien tunnistaminen edellyttää riskien analyysia. Siinä tulee käyttää monipuolisesti hyväksi eri viranomaisten ja muiden toimijoiden tuottamaa tilastotietoa sekä alueen asukkaille tehtyjen kyselyjen tuloksia. Poliisin tietoon tulleet väkivaltarikokset ovat yksi lähde väkivaltaongelmien tarkasteluun, mutta

niissä tulee esiin vain pieni (vakavin) osa väkivallasta. Esimerkiksi nuorten kokemasta väkivallasta saadaan kunta-kohtaista tietoa kouluterveyskyselyistä. Poliiklinikoilta voidaan koota tietoa terveyskeskuskäyntiä vaativasta väkivallasta.

- Kuntien väliillä on väkivaltarikollisuudessa huomattavia eroja. Näiden erojen vertaaminen voi antaa viitteitä seikoista, joihin väkivallan vähentämiseksi kannattaa puuttua.
- *Väkivalta kartalle:* Väkivalta ei jakaudu maantieteellisesti tasaisesti. Suuri osa poliisin tietoon tulleesta väkivallasta keskittyy alueille, joissa on tiheästi ravintoloita, ja kotihälytykset väkivallan vuoksi keskittyvät joidenkin asuinalueiden joihinkin taloihin. Yleissääntö on, että väkivaltaa voidaan tehokkaimmin vähentää siellä, missä se on runsainta. Tämän vuoksi turvallisuussuunnitelman valmisteluvaiheessa tulee analysoida, missä ja milloin väkivaltarikokset tapahtuvat. Esimerkiksi poliisin paikkatietojärjestelmään perustuvan analyysin pohjalta on mahdollista keskittyä täsmäkohteisiin, joihin puuttamalla paikallista väkivaltaa voidaan vähentää tuntuvasti. Ravintola- ja katuväkivalta saattaa keskittyä vain muutamaan ravintolaan ja niiden





ympäristöön. Tällöin ratkaisu voi olla niin-kin yksinkertainen kuin näiden ravintoloi-
den anniskelukäytännön muutos.

- Paikallisen turvallisuussuunnittelun tueksi on kehitetty ARTU-ohjelma. Ohjelmaan tallennetaan paikalliset uhat ja riskit sekä turvallisuussuunnittelussa sovitut toimet. Toimille määritellään vastuuhenkilö ja aikataulu. ARTU seuraa työn etenemistä ja hälyttää vastuuhenkilöä määräajoista. (www.intermin.fi→sisäisen turvallisuuden ohjelma→paikallisen turvallisuuden kehittäminen→ARTU)

Väkivallan uhrin tukeminen ja auttaminen tärkeää

- Väkivallan uhri voi tarvita monenlaista apua useilta eri tahoilta. Viranomais-
apua uhrille tarjoavat hätäkeskus, poliisi, oikeusapu ja oikeusapuhjaus, sosiaali- ja terveysviranomaiset sekä Valtiokonttori. Useat järjestöt tarjoavat neuvontaa, ohjausta, kriisiapua ja tukea väkivallan uhreille

sekä valtakunnallisesti (esim. puhelin- ja internetpalvelut) sekä paikallisesti. Turvakotipalvelut ovat useimmiten järjestöjen tuottamia. Järjestöt tarjoavat uhreille myös tukihenkilöitä, juridista neuvontaa sekä ryhmä- ja vertaistukea. Väkivallan uhrin auttamisen tulee tapahtua viranomaisten ja järjestöjen yhteistyössä ja kuntien on huolehdittava riittävän nopean ensiavun saamisesta väkivallan tapahduttua. Auttamistyössä keskeisessä roolissa on uusiutuvan uhriutumisen tunnistaminen ja ehkäisy.

Tarkistuslista

Väkivaltaongelmien analysointi ja kartoitus

		KYLLÄ	EI
1.	Onko turvallisuussuunnitelman valmisteluvaiheessa analysoitu, missä ja milloin väkivaltarikokset tapahtuvat käyttäen hyväksi paikkatietojärjestelmää?		
2.	Onko suunnitteluvaiheessa vertailtu kunnan väkivaltarikosten tiheyttä ja rakennetta (erityispiirteet) vastaavan suuruisiin ja samantyyppisiin kuntiin?		
3.	Onko väkivaltatilanteiden arvioinnissa käytetty muitakin tietolähteitä kuin poliisin tietoon tullutta rikollisuutta (esim. sairaalatilastot, uhritutkimukset, koululaiskyselyt)?		
4.	Onko väkivaltaa tarkasteltu uhri- ja tekijäryhmittäin esimerkiksi sukupuolen ja iän perusteella?		
5.	Onko suunnitelmassa kiinnitetty huomiota sellaisten väkivaltaongelmien erityispiirteisiin kuin esimerkiksi parisuhdeväkivalta, lapsiin, nuoriin tai vanhuksiin kohdistuva väkivalta, nuorisoväkivalta, kouluväkivalta, ravintolaväkivalta, katuväkivalta, työtehtävissä kohdattu väkivalta, rasistinen väkivalta ja "ryyppyporukka" väkivalta?		
6.	Onko suunnittelussa tarkasteltu kunnalle ja muulle yhteiskunnalle aiheuttavia taloudellisia ja muita kustannuksia?		
7.	Onko suunnitteluvaiheessa kartoitettu erilaiset vaihtoehdot toimet ja pohdittu niiden käytön vaikuttavuutta kirjallisuuden ja muiden lähteiden avulla?		



Toimien toteuttaminen

		KYLLÄ	EI
8.	Onko suunnitelmassa toimia, joilla vanhemmille ja muille kasvattajille annetaan tietoa ja keinoja lapsen väkivallattomuuskasvatukseen ja aggressioiden käsittelyyn?		
9.	Onko suunnitelmassa toimia, joilla vaikutettaisiin nimenomaan paikka-tietojärjestelmän osoittamiin väkivallan keskittyymiin?		
10.	Onko suunnitelmassa harkittu erikseen toimia erilaisten väkivaltaongelmien osalta (lähisuhdeväkivalta, nuorisoväkivalta, kouluväkivalta, ravintolaväkivalta, katuväkivalta, työtehtävissä kohdattu väkivalta, rasistinen väkivalta ja "ryyppyporukka" väkivalta)?		
11.	Onko turvallisuussuunnitelma koordinoitu kunnan muiden ohjelmien kanssa?		
12.	Onko suunnitelmassa otettu huomioon kaupunkisuunnittelu ja rakennetun ympäristön mahdollisuudet väkivallan vähentämiseen?		
13.	Onko suunnitelmassa mietitty riittävän nopean avun saaminen väkivallan uhreille (akuutti sairaanhoito, poliisi ym.)?		
14.	Onko suunnitelmaa laadittaessa kartoitettu uhreille tarjotut palvelut ja mietitty niiden toimivuus erilaiset uhriryhmät huomioon ottaen?		
15.	Onko palvelujärjestelmään kytketty uusiutuvan uhriutumisen ehkäisy?		
16.	Ovatko toimet väkivallan vähentämiseksi selkeästi vastuutettu?		

Turvallisuussuunnitelman seuranta

		KYLLÄ	EI
17.	Onko suunnitelmassa pohdittu väkivaltatilanteen ja sen muutosten seurantaa?		
18.	Onko suunnitelmassa mietitty toimien vaikuttavuuden arviointi ja suunnitelman päivitys?		

Lisätietoja:


www.turvallisuussuunnittelu.fi

www.rikoksentorjunta.fi

www.intermin.fi →sisäisen turvallisuuden ohjelma →paikallisen turvallisuuden kehittäminen

www.popcenter.org/

www.eucpn.org/



Oppaassa esitetään rikksentorjuntaneuvoston laatima tarkistuslista seikoista, jotka väkivallan vähentämiseksi on turvallisuussuunnittelussa otettava huomioon. Lista on tarkoitettu tueksi ja avuksi suunnitelmia valmisteleville ja niistä päättävälle. Väkivallan vähentämistoimet voivat olla kunnassa huolellisesti suunniteltuja, vaikka kaikkiin listan kysymyksiin ei voitaisi vastata myöntävästi. Parantamisen varaa on, jos vain alle puoleen kysymyksistä voidaan vastata myöntävästi.



Rikksentorjuntaneuvosto, PL 25, 00023 Valtioneuvosto
Puhelin (09) 1606 7862 | **Fax** (09) 1606 7518
Sähköposti rikksentorjunta@om.fi | **www.rikksentorjunta.fi**